

Kas kellakeeramine mõjutab kliimat?

Kaks korda aastas
higistavad 70 riigi
kodanikud kelli
"õigeks" kruttides.

AIN KALLIS

klimatoloog

Miks maakera temperatuur praegu kasvab? Teooriaid, mis püüavad sellele küsimusele vastata, on kümneid. Võib-olla on põhjus õige lihtne – kevadine kellakeeramine? Seitsmekümnes riigis on leitud, et see toiming on kasulik ainuüksi päeavalguse säästmiseks (nii keh-testatavat suveaega kutsutaksegi – *Daylight Saving Time*).

Inimestele toob see toiming kaasa hulgaliselt muresid: kas saavad ikka kõik seierid-numbrid õiges suunas ja õigel ajal nihutatud, kuidas teha lastele ning koduloomadele selgeks vajadus ärgata uuel kellaajal...

Kas ja mida see aga loodusele kaasa toob? Vaid üks näide. 2007. aastal nihutati USAs suvise säästuaja algus kolm nädalat varasemaks – märtsi algusesse, lõpp aga oktoobrist novembrisse.

Terane Arkansase osariigi elanik Connie M. Meskimen märkis kohalikule ajalehele saadetud kirjas, et 2007. aasta märtsi ilmastik muutus paugupealt sajandi kõige soojemaks: puud läksid varem lehte, maod ilmusid enne tavalist aega päeavalgele. Järgnes etteheide USA Kongressile – võiks enne pikalt mõelda, kui astuda uusi samme kliima inimtekkelise muutuse suunas!

Kellele kaotus, kellele võit

Artiklile järgnes elav arutelu. Leiti, et suveaja kasutamine toob tõesti kaasa soovimatuid tagajärgi. Esiteks: üle seitsme kuu paistab päike tund aega kauem ja lühem öö ei suuda maapinda küllaldaselt jahutada! Teiseks: eriti intensiivne maakera temperatuuri tõus jääbki just aastaise,

mil üha enam riike otsustas kelli kruttima hakata.

Selle hüpoteesi vastased viitavad muidugi sõja-aastadele, kui kellad olid mõnel pool koguni kaks tundi ette lükatud, talved olid aga karmid. (Tegelikult oli külm vaid Ida-Euroopas, maake-
ra tervikuna oli kõrge keskmise temperatuuriga.)

Üks indiaanipealik nentis, et säärase mõtte peale tuleb ainult valitsus – näiteks riidetükk ei pikene, kui selle ülaosast lõigatud tükk ömmelda alaossa!

Venemaa, Hiina ja India – suured aastajad – teatavad muidugi rõõmsalt, et neil ei ole mingit pistmist kliima soojenemisega, sest nad ei kasuta suveaega.

Arvata võib, et leidub organisatsioone, kes hakkavad võitlema ööaja säästu eest. Suveaja kehtestamise vastu olid mäleta-

tavasti ka talunikud, osa lapsevanemaid ning arste (loomad ja lapsed ei saa kellaaja muutmisest aru!). USAs on inimesi, kes kolivad Arizona osariiki, kus kelli ei keerata.

Mõnele on see toiming aga õnnistuseks. Näiteks Ühendriikides pääses üks noormees Vietnamis sõtta saatmisest, sest tõestas, et tema sünniaeg on tunni võrra varem (eelmisel päeval) kui kutse peal, sest poldud arvestatud ajamuutustega.

Iisraelis jäi 1999. aasta septembris kaks bussitait inimesi ellu, sest terroristid ei pidanud silmas Palestiina omavalitsuse ja rünnatavas riigis kehtestatud kellaaegade erinevust (ning lendasid ise tund aega varem õhku).

Kellakeeramine võib kaasa tuua pentsikuid olukordi. Näiteks kevadise kellakeeramise ööl mõni minut pärast aja muutmist sündiv kaksik võib osutuda paberite järgi pea tund vanemaks, kui pisut varem ilmale tulnud vend või õde.

Päeavalguse otstarbekama kasutamise idee autoriks peetakse üldiselt USA teadlast ja poliitikut Benjamin Franklinit. Saadikuna aastal 1784 Pariisis

elades pani ta tähele, et inimesed põönavad maha suure osa päevast. Et mitte raisata öösel kallist lambiõli, pani Franklin ette helistada päikesetõusul kirikukelli või paugutada kahurit. Kui ikka sundida inimest tõusma kell neli hommikul, siis tõenäoliselt läheb ta hea meeleaga õhtul kell kaheksa magama.

Esimene tõsisem ettepanek

Esimenesena tegi tõsise ettepaneku keerata kelli suveks ette (koguni kaks tundi) uusmemaalane George Hudson aastal 1895. Temast hulga tuntumaks sai oma projektiga aga londonlane William Willett, kes tegi 1907. aastal valitsusele ettepaneku nihutada valgemaks aastajaks seiereid ettepoole 80 minuti võrra. Aga mitte korraga, vaid suve edenedes jupp-haaval, 20 minuti kaupa. Sügisel jälle samamoodi tagasi. Ja ei mingeid kohanemisvaevusi!

Britid jõudsid suveaja rakendamiseni alles I maailmasõja ajal. Inglaste eeskujul liitusid kellakeerajatega ka Saksamaa ja USA – eesmärgiks oli kütuse kokkuhoid. Ning nii tehakse siiani.

Kevadise kellakeeramise ööl mõni minut pärast aja muutmist sündiv kaksik võib osutuda paberite järgi pea tund vanemaks, kui pisut varem ilmale tulnud vend või õde.

